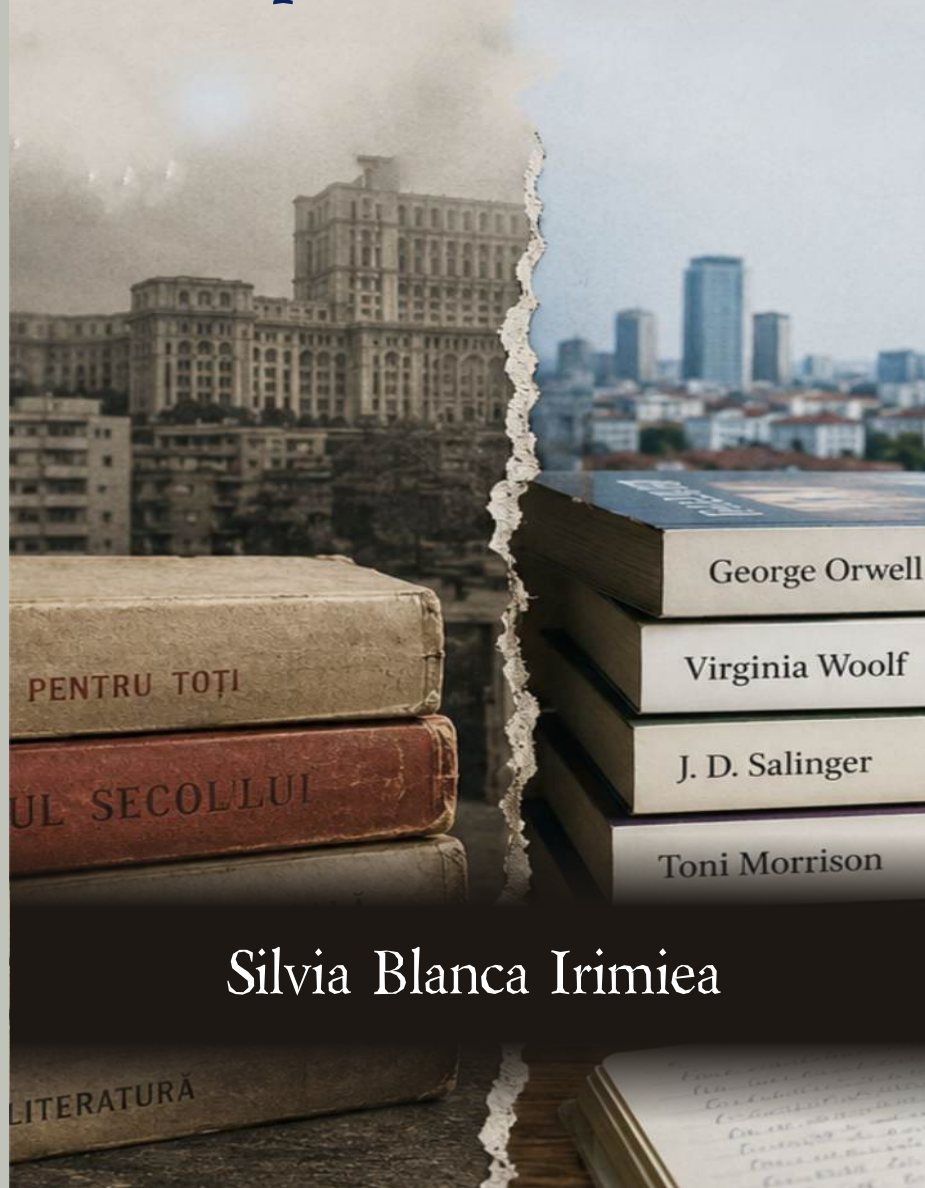

Traducerile din limba engleză în România comunistă și postcomunistă

Silvia Blanca Irimiea

Presa Universitară Clujeană

Silvia Blanca Irimiea

**Traducerile din limba engleză
în România comunistă și postcomunistă**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2026

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Adrian Radu

Lect. univ. dr. Adina Maria Cornea

ISBN 978-606-37-3112-9

© 2026 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. B.P. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel.: +40 744 687 884

E-mail: editura@ubbcluj.ro

www.editura.ubbcluj.ro | biblioteca.ubbcluj.ro

CUPRINS

Cuvânt înainte	10
CAPITOLUL 1. Traducerile literare și nonliterare în perioada postbelică și cea comunistă	12
1.1. Traducerile literare în perioada postbelică și comunistă	12
1.1.1. Premise și context politic	12
1.1.2. Traducerile în România – o privire de ansamblu	14
1.1.3. Literatura și traducerile literare din perioada postbelică și comunistă	16
1.1.4. Concluzii	22
1.2. Traducerile literare din limba engleză și traducătorii perioadei precomuniste și comuniste	23
1.2.1. Cadru general al peisajului literar și traductiv	23
1.2.2. Traducătorii din limba engleză ai epocii comuniste	27
1.2.3. Concluzii	41
1.3. Traducerile nonliterare din limba engleză în perioada postbelică și comunistă	41
1.3.1. Cadru politic general	41
1.3.2. Repere paradigmatică	42
1.3.3. Studiile traductologice ale perioadei comuniste	43
1.3.4. Traducerea textelor nonliterare. Paradigma lui Wolfram Wilss (1977, 1982)	47
1.3.5. Contextul românesc	51
1.3.6. Traducătorii perioadei comuniste	55
1.3.7. Concluzii	56
1.4. „Limba de lemn” a epocii comuniste. Destinul „limbii de lemn” în perioada postcomunistă	57
1.4.1. Introducere	57
1.4.2. Contextul politic românesc	59
1.4.3. „Limbă” sau „limbaj” de lemn?	61
1.4.4. Evoluția comunistă a „limbii de lemn”	63
1.4.5. Reacția societății	67

1.4.6. Destinul „limbii de lemn” în perioada postcomunistă	72
1.4.7. Concluzii	74
CAPITOLUL 2. Traducerile în perioada postcomunistă	77
2.1. Traducerile literare din perioada postcomunistă	77
2.1.1. Determinism politic	77
2.1.2. Determinism literar	79
2.1.3. Traducerile literare din limba engleză și traducătorii	80
2.1.4. Concluzii	90
2.2. Traducerile nonliterare din perioada postcomunistă	91
2.2.1. Evoluția traducerilor și a profesiei de traducător după 1990. Repere naționale și internaționale	91
2.2.2. Piața internațională și națională a traducerilor	96
2.2.3. Destinul traducătorului – între reglementări deontologice și liberul arbitru al pieței de consum	98
2.2.4. Traducătorii perioadei postdecembriste	99
2.2.5. Formarea și cercetarea în domeniul traducerilor, standarde profesionale	104
2.2.6. Concluzii	106
2.3. Traducerea literaturii pentru copii	106
2.3.1. Locul și rolul traducerii literaturii pentru copii	106
2.3.2. O scurtă istorie a literaturii și traducerilor literaturii pentru copii	108
2.3.3. Particularitățile traducerii literaturii pentru copii	111
2.3.4. Literatura și traducerea literaturii pentru copii în comunism	117
2.3.5. Traducerea literaturii pentru copii în epoca postdecembristă	120
2.3.6. Traducători de literatură pentru copii despre traducerile din epoca postcomunistă	123
2.3.7. Concluzii	124
CAPITOLUL 3. Cartea românească în lume în perioada comunistă și cea postcomunistă	125
3.1. Cartea românească în lume, traducerile și traducătorii în perioada comunistă	125
3.1.1. Începuturile	125
3.1.2. Traducerile și traducătorii din perioada comunistă	132
3.1.3. Rolul ambasadelor în traducerea, difuzarea și popularizarea cărților românești	136
3.1.4. Concluzii	138

3.2. Traducerile din limba română în Marea Britanie și Statele Unite ale Americii din perioada comunistă	139
3.2.1. Introducere	139
3.2.2. Traducători străini	139
3.2.3. Traducătorii români de carte românească	145
3.2.4. Traducătorii perioadei postcomuniste	147
3.2.5. Universitari români stabiliți în străinătate	149
3.2.6. Redactori și alte categorii de traducători	150
3.2.7. Concluzii	151
3.3. Traducerile din limba română după 1989	152
3.3.1. Introducere	152
3.3.2. Scurtă prezentare a deceniilor de traduceri din limba și cultura română	153
3.3.3. Impactul traducerilor asupra vizibilității literaturii române (2010–2020)	163
3.3.4. Receptarea traducerilor din limba română în limba engleză (2010–2020) în SUA. Perspectiva Patriciei Becuș, o promotoare a literaturii românești în traducere peste hotare	166
3.3.5. Concluzii	170
CAPITOLUL 4. Editurile epocii comuniste și postcomuniste	172
4.1. O scurtă istorie a publicațiilor muncitorești, ale Partidului Comunist Român și a traducerilor literaturii politice din perioada comunistă	172
4.1.1. Începuturile ziarelor și editurilor muncitorești. Rolul tipografiilor și tipografiilor în propagarea ideilor socialiste din România	172
4.1.2. Publicarea și traducerea operelor clasicilor socialiști	174
4.1.3. Activitatea publicistică a Partidului Comunist Român	176
4.1.4. Editura Partidului Comunist Român, editurile și politicile editoriale comuniste	178
4.1.5. Cartea anilor 1960	180
4.1.6. Cartea politică și rolul Editurii Politice în comunism.	181
4.1.7. Traducerea publicațiilor Editurii Partidului Comunist Român și a celorlalte edituri comuniste	183
4.1.8. Concluzii	186
4.2. Editurile epocii comuniste	188
4.2.1. Contextul politic	188
4.2.2. Scurt istoric al marilor edituri din perioada precomunistă	194
4.2.3. Editurile perioadei comuniste	197

4.2.4. Relația edituri–traducători	200
4.2.5. Concluzii	202
4.3. Editurile și relația dintre traducători și edituri în perioada postcomunistă	204
4.3.1. Scrutin istoric	204
4.3.2. Tendințele editoriale după 1989	207
4.3.3. Relația dintre edituri și traducători	211
4.3.4. Cum își aleg editurile traducătorii	213
4.3.5. Cum își aleg editorii traducătorii	214
4.3.6. Cum aleg traducătorii editurile	217
4.3.7. Concluzii	218
CAPITOLUL 5. Cenzura comunistă și postcomunistă	220
5.1. Cenzura în comunism	220
5.1.1. Premise politice	220
5.1.2. Periodizarea cenzurii în comunism	222
5.1.3. Traducerile, cenzura, realismul socialist și traducătorii	228
5.1.4. Orientări actuale în cercetarea românească traductivă privind traducerile din comunism	235
5.1.5. Concluzii	237
5.2. Ipostaze ale cenzurii comuniste din edituri: editori și traducători	237
5.2.1. Introducere	237
5.2.2. Ipostaze ale cenzurii de la începutul secolului XIX. Ion Heliade Rădulescu, primul editor român de seamă și cenzura	240
5.2.3. Mărturii ale editorilor. Tiberiu Avramescu și cenzura comunistă (spicuiuri din reflecții memorialistice)	243
5.2.4. Rolul agenților literari în România postcomunistă	247
5.2.5. Concluzii	249
5.3. Cenzura scriitoricească și revizia traductivă după comunism	250
5.3.1. O scurtă istorie a cenzurii	250
5.3.2. Forme ale cenzurii	253
5.3.3. Cenzura scriitoricească în postcomunism. Scurt istoric al cenzurii scriitoricești în România după 1990 și forme ale acesteia	255
5.3.4. Traducerile în limba română și cenzura postcomunistă	257
5.3.5. Traduceri adaptate sau controversate internațional și blog-uri românești despre cazul lui Roald Dahl	259
5.3.6. Traducerea în limba română a cărții „Marele Uriș Prietenos” („The Big Friendly Giant/BGF (traducător Alexandra Columban)	263

5.3.7. Concluzii	265
5.4. Cenzura mass media	267
5.4.1. Forme ale cenzurii	267
5.4.2. Cenzura prin acces	268
5.4.3. Cenzura mass media în România după 1989	268
5.4.4. Internaționalizarea și liberalizarea mass mediei românești	270
5.4.5. Instituții și rapoarte privind libertatea de exprimare a jurnaliștilor	273
5.4.6. Forme de contracarare a cenzurii care au făcut istorie: The Washington Post (1971) și WikiLeaks din 2010	276
5.4.7. Forme de combatere a dezinformării: gândirea critică, verificarea și igiena informațională – o nouă formă de cenzură?	278
5.4.8. Concluzii	279
5.5. Cenzura ca măsură de combatere a provocărilor și amenințărilor erei digitale	280
5.5.1. Amenințările lumii în era digitală	280
5.5.2. Nevoia supravegherii vigilente a informațiilor (sensibile) împotriva atacurilor cibernetice asupra României	283
5.5.3. Cenzura ca măsură de combatere a <i>dezinformării, influențării și manipulării</i> . Instituții, reglementări de protejare a populației și a democrației în societățile moderne	285
5.5.4. Instituții, reglementări și măsuri pentru combaterea agresiunii asupra populației și democrației în România	287
5.5.5. Concluzii	289
CAPITOLUL 6. Religia și traducerile	291
6.1. Ucenicia scriitorului prin traducere	291
6.1.1. Introducere	291
6.1.2. Scurt istoric	292
6.1.3. Ucenicia scriitorilor prin traducere	293
6.1.4. Concluzii	296
6.2. Abordarea hermeneutică în traduceri	297
6.2.1. Introducere	297
6.2.2. Abordarea hermeneutică a limbii. Humboldt despre capacitatea hermeneutică a limbii	298
6.2.3. Abordarea hermeneutică a traducerii	299
6.2.4. Textul și discursul ca entități hermeneutice	300
6.2.5. Traducerea hermeneutică – abordarea steineriană	301

6.2.6. Traducerea hermeneutică a textelor hermeneutice – de la considerente teoretice la practică	305
6.2.7. Concluzii	307
6.3. Religia, literatura și hermeneutica	307
6.3.1. Introducere: religie și hermeneutică	307
6.3.2. Hermeneutica și epistemologia literară. Momentul Gadamer	309
6.3.3. Hermeneutica românească. Momentul Mircea Eliade	310
6.3.4. Momentul Adrian Marino	311
6.3.5. Religia, hermeneutica și educația	312
6.3.6. Concluzii	313
6.4. Dificultățile traducerii limbajului religios și a celui hermeneutic.	
Traducerea operei lui Rudolf Otto „Despre numinos”	313
6.4.1. Introducere	313
6.4.2. Limbajul religios	314
6.4.3. Subgenuri ale limbajului religios: caracteristicile limbajului liturgic, biblic și a celui teologic	315
6.4.4. Limbajului hermeneutic folosit de Rudolf Otto în „Despre numinos” ...	320
6.4.5. Concluzii	325
CAPITOLUL 7. Traducătorii și desăvârșirea lor profesională	327
7.1. Dicționarele și traduceri	327
7.1.1. Introducere	327
7.1.2. Un scurt istoric al dicționarelor în România	328
7.1.3. Dicționarele perioadei comuniste	330
7.1.4. Dicționarele perioadei postcomuniste	333
7.1.5. Concluzii	337
7.2. De la materiale de învățarea limbii engleze la învățarea limbajelor de specialitate – premisele traducătorilor specializați	338
7.2.1. Introducere	338
7.2.2. Materiale didactice pentru învățarea limbii engleze	339
7.2.3. Limbajele de specialitate	342
7.2.4. Concluzii	347
7.3. Alte instrumente de lucru pentru traducători: gramatici și studii de specialitate	348
7.3.1. Introducere	348
7.3.2. O scurtă incursiune în istoria limbii engleze	350
7.3.3. Gramatici	351

7.3.4. Exerciții și teste de gramatică	353
7.3.5. Studii lingvistice	354
7.3.6. Concluzii	358
7.4. Învățământul traductologic și traducerile în România	359
7.4.1. Introducere. Politicile culturale, educaționale, lingvistice și traductive	359
7.4.2. Învățământul traductologic în România comunistă și postcomunistă ..	362
7.4.3. Orientări în cercetarea și experiența traductologică românească	366
7.4.4. Concluzii	368
Bibliografie	370

Cuvânt înainte

Cartea *Traducerile din limba engleză în România comunistă și postcomunistă* a fost scrisă cu intenția de a oferi cititorilor interesați teorii și aspecte care preocupă comunitatea traductivă din România, punând totodată în discuție atât perspective personale legate de traduceri, traductologie și traducători cât și experiența de profesor-traducător a autoarei pe parcursul celor trei decenii de activitate.

În încercarea de a acoperi două perioade de activitate tumultuoasă, variată și fragmentară, dar pline de realizări naționale cu rezonanțe internaționale, volumul tratează câteva aspecte de interes: evoluția traducerilor literare și nonliterare pe scena românească, în cele două perioade, prezența cărții românești în lume, editurile epocii comuniste și postcomuniste, formele de cenzură în contextele cenzurii scriitoricești și mass media, un capitol despre religie și traduceri, ultimul capitol referindu-se la desăvârșirea profesională a traducătorilor.

Scrierile despre traduceri din limba engleză care se adresează traducătorilor, profesorilor-traducători și celor în devenire au fost puține și rar dezbătute în mediile sau scrierile de specialitate. Drept urmare, cartea a fost scrisă pe parcursul câtorva ani, justificându-se în acest fel, câteva omisiuni sau limite ale studiului. În primul rând, capitolele referitoare la traduceri literare și nonliterare din comunism și postcomunism au fost ilustrate prin exemple de traducători (profesori universitari, redactori-traducători, traducători, diplomați și filologi din străinătate, apoi poeți, prozatori și publiciști). În absența unor istoriografii și date, perioada investigată a fost limitată la perioada comunistă și cea postcomunistă până în anul 2008. Sursa care a redat parcursul traducerilor literare și care a stat la baza acestor capitole a fost, în mare măsură, *Dicționarul de angliști și americaniști români* auctoriată de distinsul profesor-traducător Virgil Stanciu (2008). Îl citez în acest context pe profesorul Virgil Stanciu și îi aduc un sincer omagiu pentru lucrarea care s-a dovedit unică în peisajul literaturii și traducerilor semnate de „angliști și americaniști” până în anul 2008. Profesorul Stanciu recunoaște că lucrarea a durat aproape zece ani, iar „colectarea datelor esențiale s-a dovedit a fi [...] mai grea decât aș fi putut estima.” Îndrăznesc, astfel, să îmi exprim speranța că generațiile de angliști și americaniști care astăzi traduc sau cei care vor traduce fie literatură fie texte funcționale să compileze o istoriografie a traducerilor din limba engleză în română și din limba română în cea engleză completă și temeinică. În capitolele pentru care informațiile au fost disponibile, studiile au continuat periplul până în anii 2020 și chiar mai departe.

În incursiunea privind relația religie-traduceri, pornind de la ucenicia scriitorului prin traducere, cartea discută abordarea hermeneutică a limbii propusă de Wilhelm von Humboldt, a traducerii interpretată de Schleiermacher și cea steineriană a textului

și discursului. Capitolul se oprește la traducerea hermeneutică a limbajului religios. Din hermeneutica românească cartea surprinde momentele Mircea Eliade și Adrian Marino. Aceste parcursuri întregesc accepțiunea de *hermeneutică* pentru a aduce acest domeniu în orbita traducătorului literar și specializat.

Ultimul capitol al cărții abordează tema „Traducătorii și devenirea lor profesională”, un capitol care aduce în atenția cititorilor câteva aspecte ce conturează și contribuie semnificativ la definirea identității traducătorului. Capitolul trece în revistă teme precum: „Un scurt istoric al dicționarilor în România”, „Materialele de învățare a limbii engleze și a limbajelor de specialitate – premise ale traducătorilor specializați”, „Alte instrumente de lucru pentru traducători – gramatici și studii de specialitate, la care se adaugă politicile culturale, educaționale, lingvistice și traductive” și „Orientări în cercetarea traductologică românească după 2010”. Acest capitol, asemenea tuturor capitolelor, reflectă experiențele profesionale, investigative și didactice ale autoarei.

Fiecare capitol al volumului de față include o secțiune de premise istorice, teorii, principii sau opinii însoțite și de practici sau experiențe traductive. Majoritatea capitolelor sau secțiunilor se opresc asupra relației traducere–traducător–edituri/editor–cititor. Capitolele volumului se extind și asupra unor aspecte legate de actualitățile lumii traducerilor, îndeosebi în secțiuni precum cele referitoare la cenzura scriitoricească, în mass media sau mărturii ale traducătorilor. Subcapitolele stârnesc interesul cititorilor prin teme ca traducerea literaturii pentru copii, insistând asupra traducerii cărților lui Roald Dahl. Opinii ale traducătorilor contemporani au fost integrate în capitolele sau subcapitolele care au permis aceste inserări.

Volumul se constituie într-un tot, o compoziție pe care o doresc utilă celor care o răsfoiesc și sper ca la o eventuală ediție viitoare, mai completă, să aduc reparații celor care au fost omiși din acest periplu investigativ.

Cluj, la 22 iulie 2026

Volumul *Traducerile din limba engleză în România comunistă și postcomunistă* deschide cititorului – fie traducător, cercetător, cadru didactic, fie traducător în devenire – un univers provocator dar complicat de meandrele istoriei – cel al traducerilor din limba engleză realizate în două perioade istorico-politice distincte. Este o carte-istoriografie care abordează, din perspectiva autoarei, teme de largă circulație, dezbattere și interes, care îmbină teorii și principii traductologice cu practica traducerii.

Cartea devine o propunere de reflecție, o oportunitate de dezbattere pentru experți sau critici și de inițiere sau perfecționare pentru traducători. Deși deosebit de ramificată prin tematica propusă, prin evantaiul evenimentelor literare, culturale și educaționale oferite, aceasta unește toate aspectele discutate într-un tot unitar util și incitant pentru cititori.

Autoarea

